

Innhold

Prestens ord av Kristine Høiland	2
Andre stjernesong av Jon Fosse	5
Kristi velsignende nærvær av Patrick Kennedy.....	6
Nåde og sannhet av Martin Kühnert	13
Hans Nielsen Hauge og mystikken av John Baum	19
Nordisk seminar av Siri Schultze-Florey.....	25
Liknelsen om vinodlarna av Thomas Dahlström	27
Minneord Gillian Lorentsson	31
Minneord Anna Rosa Wegmüller Smeby	34
Nattsalme av Jon Fosse.....	37
Gravferder	38
Menigheter	39

Prestens ord av Kristine Høiland

Hvert år i adventstiden leser vi den lille apokalypsen, Lukas 21, som evangelietekst. Dramatiske og på samme tid trøstende ord lyder fra Kristus selv: «Det skal vise seg tegn i sol og måne og stjerner, og på Jorden skal folkene bli grepet av angst og rådløshet i larmen fra hav og brenninger. Mennesker skal forgå av redsel og gru for det som kommer over Jorden. For himmelens krefter skal rokkes. Da skal de se Menneskesønnen komme i skyen med stor makt og herlighet. Men når alt dette begynner å skje, da rett dere opp og løft hodet! For da skal dere snart bli satt fri.» Vi kunne forventet en tekst som forteller om forventningens glede, barnets uskyld, om den ro og forundring som lyser ut av øynene på den nyfødte. Men neida, livets dramatik og konsekvens skal ledsage oss inn i det nye kirkeåret. La oss prøve å nærme oss dette gjennom forfatter Thomas Manns fire bøker om Josef og hans brødre:

Det er 150 år siden Thomas Mann ble født, og hans forfatterskap har derfor dette året fått ekstra oppmerksomhet. Han var en samtidig med Rudolf Steiner, men noen relasjon mellom de to er ikke kjent. Like fullt er det nevnte firebindsverk fullt av åndelige erkjennelser som man kan nikke gjenkjennende til i forhold til antroposofien. Nok et eksempel på at åndelig forståelse kan ordlegges på mange vis, og komme gjennom ulike personer. Historien om Josef og hans elleve brødre finner vi i Det gamle testamentet, 1. Mosebok. Thomas Mann tar oss gjennom fortellingen om Abraham, Isak, Jakob og Josef og hans brødre, en slektsfortelling han brukte 16 år på å forberede og skrive. Han har dukket dypt ned i jødiske og egyptiske legender, fortellinger og mysterievisdom. Han brukte også Koranen som kilde. Så la han til sin egen menneskelige og psykologiske

innsikt. Fram trer en fortelling om mennesker fra den tid, med gjenkjennbare utfordringer fra vår egen tid, som vi også kan ane det i evangelieteksten fra Lukas 21.

La oss hoppe rett inn i tematikken. Josef er kastet i brønnen. Brødrene har lenge mislikt den spesielle posisjonen han har i forhold til faren Jakob, og dessuten har han fortalt dem sine drømmer. At elleve kornnek skal bøye seg for det tolvte, makan til hovmodighet. Josef er også den nest yngste, og absolutt ikke aktuell å bøye seg for i deres øyne. Ifølge Thomas Mann ligger Josef tre døgn i brønnen. Først jamrer og klager han over sin skjebne, men så begynner han å reflektere over sitt eget ansvar for situasjonen. Han var jo overlegen og hovmodig da han solte seg i glansen av sin fars kjærlighet, da han fortalte sine drømmer med den smule baktanke å dominere sine brødre. Josef ligger i brønnen og gjennomgår selverkjennelsens nødvendige selvransakelse og erfarer indre sett at himmelens krefter rokkes, at angst og rådløshet, redsel og gru fyller hans sjel, for å sitere Lukas 21. Det er en dødsopplevelse Josef gjennomlever. Så vender det hele seg til en indre forventning i ham. Hva er det nå som skal skje? Noe annet venter ham, noe som hans innsikt skal brukes til og som skal bringe ham ut i erfaringer som han ellers ikke ville ha fått. Han løfter sitt hode og forventer å bli satt fri, kan vi kanskje si med støtte i Lukas 21. Og det skjer jo også. En form for fødselsopplevelse kommer etter dødsopplevelsen. Han reddes opp av brønnen og føres til Egypt, 17 år gammel, hvor han etter hvert blir Potifars nærmeste tjener. Og Potifar er ikke en hvilken som helst. Han er en av Faraos høyest betrodde medarbeidere. Josef blir nå egyptisk både i klær, omgangsform og rolle. Han er vakker, står det i Det gamle testamentet, og Potifars hustru forelsker seg i ham. Dette er høyst upassende. Josef står imot, men ifølge Thomas Mann

leker han likevel med ilden. Hvor langt kan han gå for å få bekreftet sin forfengelighet uten at det får konsekvenser? Til slutt er grensen passert, og Potifar kaster ham i fengsel. Vi kan for å forenkle denne gjenfortellingen si at nok en gang kastes han i brønnen på grunn av sin egen personlighets utfordringer og svakheter. Og gjør en ny indre brønnreise, en ny døds- og fødselsopplevelse.

Også her reddes han ut etter noen år, som den som tyder Faraos drømmer om de syv gode og de syv magre år. Nå blir Josef Faraos nærmeste medarbeider og hans stedfortreder i hele Egypt. Og slik kan han på slutten av fortellingen hjelpe sine brødre, sin far og hele den store familieflokk med å overleve, uten nag, uten behov for hevn. Josef er blitt satt helt fri i sitt indre.

Thomas Mann kaller Josefs utvikling for «opphøyelse i nedverdiggelse». Det er store, høytidelige og uvante ord. I forfatterens forståelse er dette den forvandlende måten å ta imot livets slag på. Josef tilgir, og uttrykker takknemlighet for den motstand som livet ga ham. Uten den ville han ikke vært der han nå er. En moden Josef er født, formet av livets omstendigheter og sin egen bearbeidelse av det som hendte ham. Dette er beskrivelsen av det moderne menneskets åndelige jeg-fødsel. Livet som sådan gir både gleder, sorger, bekreftelser og motstand. Underveis kan vi bli kastet i brønnen, men også ha opplevelsen av noe høyverdig nytt som kommer inn, noen ganger stille og nesten umerkelig, andre ganger i sprang. En «hjelpen-opp-av-brønnen»-opplevelse, eller sagt med Lukas 21, en opplevelse av å bli satt fri. Enhver slik opplevelse er en indre fødsels erfaring.

Andre stjernesong av Jon Fosse

Stjerna lyser i natta
og seier sitt evige no
Stjerna lyser i natta
og kviskrar sitt verda er god

Stjerna løynest av dagen,
sin løyndom ho stille fortel
Stjerna løynest av dagen
og lyser sin song for din del

Stjerna er i sin heilskap
og i heilskapen er du del
Stjerna er i sin heilskap
og syng for deg med si sjel

*Fra Dikt i samling, Samlaget 2024.
Trykket med tillatelse fra forfatteren og forlaget.*

Kristi velsignende nærvær av Patrick Kennedy

En betraktning over Den siste olje

Å dø er en ensom akt. Vi må gjøre det alene, men vi kan oppleve helbredelse, trøst og oppmuntring i denne situasjonen når vi har noen sammen med oss. Det gjelder naturligvis også på hele livsveien: Hvor mye lettere er det ikke å klare en utfordring når vi har noen som går sammen med oss, fremfor alt noen som vet hva som ligger foran oss og med sitt nærvær lar oss vite at du kommer til å klare det?

Jeg har i mitt arbeid som prest erfart det på en måte som etterlater et dypt inntrykk. Når jeg kommer til sykesengen til et menneske som ligger for døden, opplever jeg ofte hvordan det faller en dyp følelse av ro og takknemlighet over dette menneske. I øynene kan jeg lese: «Her er endelig en som vet hva dette øyeblikket betyr, som ikke frykter det og som kan ledsage og bringe velsignelse.» Dette er ett av kjennetegnene på hva en prest virkelig er: En som kan stå et annet menneske bi ved dødens terskel, fullt fortrolig med dette «stedet» og i troen på den som er «gjenfødelsen i døden». (1)

Den kjensgjerning at Kristus er med oss ved terskelen til døden, er på en viss måte det vesentligste av det Han er for oss mennesker. Man kan til og med si at dette bringer kristendommens egentlige vesen til uttrykk: Fortellingen om Kristi inkarnasjon i Jesus er historien om hva Gud har gjort for å være med oss og for oss når døden nærmer seg og når vi går over dødens terskel. Allerede navnet Kristus åpenbarer denne hemmeligheten. På gresk betyr christos

«salvet». Det er ingen tilfeldighet at vi har lært hans navn å kjenne på denne måten.

Virkningen av sakramentet den siste olje kan vi altså forstå på enkleste vis: Det åpenbarer Kristi nærvær ved terskel-overgangen. Ved det som Han er og som Han har gått gjennom, går nåde, kraft og velsignelse ut fra Ham, særlig for de døende. Det kan derfor være en hjelp for oss om vi betrakter Hans historie når vi søker meningen med den siste oljes sakrament.

Når vi retter åndens øye mot det som skjedde i Israel for 2000 år siden, ser vi at det er Guds innerste som kommer til Jorden gjennom Kristus. Han kommer med en klar misjon, nemlig å bygge bro over den store kløften som har åpnet seg mellom himmel og jord. Broen kunne bare bygges ved at Gud trådte inn i den delen av virkeligheten som ikke var å finne i himmelen. Med «himmel» mener vi det blivende, det innerste, den usynlige åndens verden som etter forfedrenes forståelse er stjerneverdenen over oss. Med «jord» mener vi stedet hvor tingene ikke varer, hvor «møll og rust tærer» (Matt. 6,19). Før Kristus kom til Jorden i Jesus, var skillet mellom det blivende og det forgjengelige så absolutt at de evige vesnene ikke visste hva død og hendøen var. (2) Beretningen om Jesu Kristi liv, død og oppstandelse - evangeliefortellingen - er fortellingen om Guds innføring i dødens hemmeligheter, en slags «initiasjon»: Kristus dykker ned i erfaringene om dødens hendelse. Å dykke ned i, eller inn i, heter på gresk baptizein. Av det ordet avledes vårt ord «dåp». Det er også ordet for en initiasjonsritus og er benevnelsen som Jesus i Lukas-evangeliet bruker på sin død på korset når han sier: «Men først

har jeg en dåp å døpes med; og hvor jeg gruer inntil den er fullført!» (Lukas 12,50) Her viser ikke Lukas til en neddykking i vann, som da Johannes døyte i Jordan. Denne har allerede funnet sted. (Luk. 3) Nå handler det om å «dykke ned i» den menneskelige erfaringen lidelse og død, det som Gud ennå ikke kjenner. Vi kan også si at i Jesus Kristus ankommer universets hjerte det sted hvor Gud ennå aldri har vært.

Ved påskemysteriet blir broen som overvinner kløften mellom det evige og det jordiske, bygget. Det himmelske lyset skinner nå inn i det området hvor det før bare hersket mørke. Siden dette øyeblikket finner vi Kristus, livets Herre, i døden. Nå når han har gått gjennom døden, kan Kristus ledsage hvert menneske ved livets slutt. Det er ingen som dør alene lenger. Denne kjensgjerningen fører oss tilbake til kjernen av velsignelsen som blir gitt gjennom sakramentet Den siste olje.

I sakramentet blir Kristi nærvær synliggjort. Ved at guddommen har «underkastet» seg døden, er Kristus hos oss når vi dør, men fordi menneskeheten ble stadig blindere for ånden, blir han ikke ubetinget «sett». Jesus Kristus er til stede, men han er åndelig til stede. Derfor er han (for de fleste) usynlig. Denne kjensgjerningen fører oss til meningen med sakramentet Den siste olje, nemlig å synliggjøre Kristi nærvær ved dødens terskel.

Alle sakramenter og ritualer har denne oppgaven. De tjener til å åpenbare nærværet og virket til usynlige realiteter i synlige handlinger, ord og elementer. Det som utspiller seg

i det «dennesidige», er et avbilde, en åpenbaring av det som går for seg i den åndelige verden.

Den gamle, hebraiske visdommen viser samme hensikten med ritualet: I andre Mosebok (Eksodus) leser vi at Moses stiger opp på berget, møter en «Herrens herlighets sky» og en «fortærende ild» og mottar nøyaktige anvisninger om hvordan Guds bolig skal innrettes på Jorden (3). Så stiger han ned fra fjellet og innvier Aron i presteembedet, idet han underviser ham om alle detaljene i påkledning, redskaper og handlingsforløp slik som han hadde fått det åpenbart. I det nytestamentlige Brevet til hebreerne blir disse jordiske ritualene til det hebraiske prestedømmet betegnet som det opprinnelige åndelige ritualets «avbilde» eller «skygge». (Hebr. 8,5)

Denne realiteten bak ritualet blir dramatisk tydeligere i Bibelens siste bok, Johannes' Åpenbaring. Johannes skuer inn i englevesnenes himmelske verden. I sin visjon tar han oss med dit hvor han blir vist det guddommelige, kosmiske alteret som står foran Guds trone og Lammet: «Og jeg så de syv englene, som står for Gud, og syv basuner ble gitt dem. Og en annen engel kom og gikk mot alteret med et røkelseskar av gull; og det ble gitt ham meget røkelse, for å ofre den sammen med alle de helliges bønner på gull-alteret foran tronen. Og røken fra røkelsen steg fra engelens hånd opp for Gud med de helliges bønner» (Åp. 8,2-4). Her har Johannes åpenbart for oss det området hvor de hellige ritene ble vist ham. Ritualene - i deres orden, deres gester, ord og bilder - er hentet ut fra det som ble sett i Ånden.

Den samme sannheten om ritualenes vesen har også Rudolf Steiner formulert. I et foredrag over dette temaet fra juni 1924 valgte han Kristensamfunnets gravferdsritual som et eksempel på hva som skjer i et «sant» ritual. Her bruker han det talende bildet av et speil: «Mine kjære venner, hvis vi her har et speil og her en eller annen gjenstand eller et vesen, så vil vi se speilbildet der inne. Vi har to, det vesensaktige og speilbildet. På samme måte har vi to når en døds kult utspiller seg. Det som kulten er, det som skjer ved kisten gjennom presten, det er bare et speilbilde. Det er et virkelig speilbilde og ville ikke ha noen realitet om det ikke var et speilbilde. Hva er det det speiler? Det som presten gjør her, idet han står foran liket og forretter sin kultus, det har sitt opphavsbilde i den tilstøtende oversanselige verden. Mens vi foran det fysiske legeme og det egentlig fremdeles tilstedeværende eterlegeme forretter den jordiske kultus, blir den himmelske kultus forrettet fra den andre siden av vesnene på tilværelsens annen side. Der blir det sjeelig-åndelige tatt imot med mottakskultusen, mens vi her står foran liket med avskjedskultusen. Bare da er en kultus en sannhet, når den har denne reale opprinnelsen. Og slik ser De, hvordan det overjordiske spiller inn i det jordiske. Forretter vi en sann døds kult, så korresponderer denne døds kult med det oversanselige handlingsforløpet. De virker sammen.»

Her blir bildet av speilet brukt for å fatte sammenhengen mellom det som er synlig i prestens handlinger og «det himmelske ritualet» som blir foretatt av vesnene på den andre siden av terskelen. Dermed blir det tydelig at ikke bare gevantene, de rituelle gjenstandene og seremoniens

struktur er en åpenbaring av den åndelige verden. Det samme er også den som gjennomfører seremonien. Om vi tar dette alvorlig, ser vi at den menneskelige presten som celebrerer ritualet, selv er en åpenbaring av noe guddommelig. Ikledd prestekjolen og viet til tjeneste gjennom prestevielsens sakrament er presten del av det som blir «speilet».

For å forstå dette vender vi oss på nytt til hebreerbrevet. Forfatteren viser hvordan Kristus ved sin innvielse i dødens hemmeligheter har trådt inn i det allerhelligstes tempel og blitt en ny yppersteprest. Kristus selv blir, ved det som han går gjennom og fullbringer på Golgata, sannelig til «pontifex», til brobygger, til den som forbinder himmel og jord. I alle sanne kristelige ritualer er Jesus Kristus presten, realiteten bak det jordiske prestedømmet, og slik har det vært siden den første påskefesten. Derfor blir det sagt til den forsamlede menigheten i Kristensamfunnet ved prestevielsens sakrament: «Står denne foran dere, så står Kristi ånd foran dere.» Det som åpenbarer seg i presten som fullfører seremonien for våre øyne og ører, er den som fullfører den himmelske seremonien «hinsides terskelen».

La oss ha alt dette i mente, og la oss igjen vende vår oppmerksomhet mot Den siste oljes sakrament. Hvis vi inviterer en viet prest til å være ved vår side når vi skal dø, hva vil vi da synliggjøre? Vi spør etter en som står oss bi og hjelper oss til å erkjenne den som har forvandlet døden for alltid. Vi vil trekke Kristus sterkere inn i vår bevissthet, gjøre hans nærvær synlig og merkbart. Vi inviterer ikke bare presten i den nærmeste menigheten, vi inviterer Kristus inn i synligheten, at han kan «speile» seg i sakramentet Den siste

olje. Og dermed ber vi egentlig om at Kristus gir oss Den siste olje.

Vi er ikke alene. Ved dødens terskel står Kristus ved vår side, og fra ham går alle de krefter ut som vi trenger i dette dypestgripende øyeblikk i vårt liv. Ved ham kan velsignelse og nåde bli en del av vår jordiske død. Den siste oljes sakrament vil gjøre dette synlig, hørbart, følbart. Å be om dette sakramentet er derfor en bønn, en åpning av den menneskelige sjelen for å ta imot denne nåden.

(1) Slik er ordene i Kristensamfunnets gravferdsrituale.

(2) Se mer om dette i foredraget “Die Lehren des Auferstandenen” som finnes i Rudolf Steiner: Das Sonnenmysterium und das Mysterium von Tod und Auferstehung. GA 211, s. 123 ff.

(3) Se 2. Mosebok 24-31

Patrick Kennedy, f.1976, prest i Toronto, Canada.

Oversatt fra Die Christengemeinschaft 12/2024 av Kjersti Kløften.

Nåde og sannhet av Martin Kuhnert

For loven ble gitt ved Moses,
nåden og sannheten kom ved Jesus Kristus.
Joh. 1,17

Christian Morgenstern skrev dette for ca. 100 år siden, men idag synes det nesten mer aktuelt enn den gang: «Nettopp i vår opphissede epoke er det vel mer enn noensinne nødvendig å løfte blikket fra dagshendelsene og bort fra dagsavisene og rette det mot den avisen hvis bokstaver er stjernene, hvis innhold er kjærlighet og forfatteren er Gud.» At Gud skriver en avis til oss er et vakkert bilde. I Kristi fødselsspill fra Oberufer opptrer den gamle hyrden Crespus mot slutten. Han merker opphisselsen og spør dem som allerede er helt fylt av det de har opplevd: «Hvilken nyhet har dere å fortelle om?» og blir så ledet til barnet i krybben.

Hva har nåde og sannhet med hverandre å gjøre? Har de det samme opphavet? Fins det en verden av nåde og sannhet, som gjennom Kristus kan bli virksom blant menneskene? Johannesevangeliet stiller nåden og sannheten opp mot loven. «For loven ble gitt ved Moses, nåden og sannheten er kommet ved Jesus Kristus» (Joh. 1,17).

Men hva er nåde?

Egentlig er det den kristelige religions sentrum. Et forhold, en forbindelse til Guds verden, som ikke er naturgitt, som vi heller ikke kan opprette, men som kan gis oss. Først litt etter litt har dette begrepet fått innpass i det borgerlig-samfunnsmessige liv. En overordnet person eller institusjon kan innvilge nåde, en straffedømt kan benådes, noen mottar nådens brød eller nådestøtet som ender livet uten flere kvaler. - Om det virkelig er en nåde, lar vi ligge. Av

og til brukes nåde eller nådig også nedlatende: «vær så nådig ...». Høyerestående eller beundringsverdige personer kunne i tidligere tider bli tiltalt som «nådige frøken» eller «nådige herre», herskere og konger hadde siden Karl den stores tid denne tilføyelsen i tittelen: «av Guds nåde» og ble tiltalt med «Deres nåde». Når det er tale om «kirkens nådegaver», så viser det at også denne institusjonen er blitt en del av samfunnets maktstruktur, for den virkelige nåden kommer fra Gud og ikke fra kirken. «Hvordan finner jeg en nådig Gud?» var Martin Luthers sentrale spørsmål.

Kan nåde beskrives eller karakteriseres? Vi kan se på «ordlandskapet» eller «ordprofilen», samle beslektede begreper, talemåter, forbindelser og assosiasjoner: Nåde og barmhjertighet; å forbarme seg; forløsning; synd, nåde og tilgivelse; bli delaktig i nåden; be, tigge, klynke eller trygle om nåde; falle i unåde; være nådeløs; la nåde gå for rett; aller nådigst gjøre noe, osv. Eller man kunne granske ordet nåde etymologisk, f.eks: mellomhøytysk g(e)nåde; «det å sette seg ned for å hvile; hvilested; lykksalighet; gunst; yndest; Guds hjelp og barmhjertighet», f.eks *diu sunne gät yu genäden*: «solen går ned, begir seg til ro». Nåde i betydningen «yndestfull henvendelse» blir da oversettelsen for det kirkelatinske *gratia* og viser til Guds forhold til menneskene.

Hva er altså nåde? Er den noe slikt som en åpnert mulighet hinsides alle lover og nødvendigheter? Et skjenket frirom, også indre, hvor man kan finne ro - ikke å forveksle med sofamakelighet -, et rom, en tilstand hvor det gir seg helt nye utviklingsmuligheter? Et rom som ikke er belastet med fortid, fastlåsthet og skyld, selv om det oppstår gjennom en forbindelse og bare holdes åpent ved den, en forbindelse som bygger på en henvendelse eller hengivenhet til noe høyere. I boken *Teosofi* taler Rudolf Steiner om en verden av det sanne og det gode. Til denne verdenen rekker

mennesket med sin bevissthetssjel; men til å begynne med er man helt alene der. «Die zur Wahrheit wandern, wandern allein ...», (De som vandrer mot sannhet, vandrer alene), skrev Christian Morgenstern. Er det sanne og det gode, som kommer fra denne verden og, gjennom Jesus Kristus blir virksom blant oss og i oss, nåde?

Og sannheten?

Hvis vi ser nøyere etter, så er det ikke helt enkelt med den heller. I forhørsprosessen på Langfredag sier Kristus noe avgjørende om seg selv til Pontius Pilatus. Slik har han ikke talt til disiplene, heller ikke til fariseerne. Etter spørsmålet om kongedømmet og hans rike, som ikke er av denne verden, uttaler han: «Jeg er dertil født og dertil kommet til verden at jeg skal vitne om sannheten. Hver den som er av sannheten, hører min røst.» (Joh. 18,37) Så kommer det resignerte svaret fra Pilatus, formulert som et spørsmål, som også kunne vært det moderne menneskes spørsmål, uttalt med et skuldertrekk: «Hva er sannhet?» (Joh. 18,38)

Vi mennesker kan være usannferdige. Vi kan lyve. Det henger sammen med at vi ved vår selvbevissthet kan sette et skille mellom oss selv og verden. Et lite barn kan ennå ikke lyve. Det er jo det vi berøres av hos spebarn og også ett- og toåringer, denne absolutte åpenheten og uskylden, som ennå ligger som en sart glans over barnet. Og når det så har oppdaget seg selv, kan si “jeg” og dermed stille seg overfor verden, oppdager det også snart at det er i stand til å si noe som ikke stemmer. Et to og et halvt år gammelt barn leker alene på kjøkkengulvet. Faren er i rommet ved siden av og hører plutselig porselen som går i knas. Han styrter inn på kjøkkenet. Barnet hadde skjovet krakken bort til bordet, står på krakken, fremdeles bøyd over bordet - og sukkerkrukken som hadde stått der, ligger knust på

gulvet. Barnet ser på faren: «Den datt ned, det var ikke meg.» Barnet virker uhyre forskrekket, nok ikke bare over krukken, men også over å kunne si noe som ikke stemmer. En kløft har oppstått mellom barnet og verden, mellom barnet og faren. Gjentakelsen av syndefallet, utdrivelsen av Paradiset. Uskyldens glans over spebarnet og det lille barnet er vekk, en gang for alle. Og denne evnen til å si noe som ikke stemmer overens med virkeligheten, finpusser vi i løpet av årene på skremmende vis. Vi lærer meget godt å skjule oss som Adam og Eva i Paradiset etter Syndefallet da de ble bevisst sin nakenhet og prøvde å gjemme seg. Vi lærer å fargelegge våre opplevelser i den ene eller andre retningen. Alt etter hvilke mennesker vi er sammen med, snakker vi slik eller sånn. For å vekke oppmerksomhet. For å tekkes. For å skaffe oss en fordel. For ikke å lide noe tap. For å spille med eller innynne oss. For å høre til. Det må ikke alltid være grove løgner. De små usannhetene som nesten ubemerket glipper ut av oss, som vi slett ikke legger merke til. Skravlingen i kaffeslabberaset eller på puben. Satt på spissen, kan vi si at vi er fødte løgnere. Der har vel psykologien rett. Der blir det hevdet at vi lyver opptil 200 ganger per dag. Helt harmløst er ikke det. Med en smule selviakttagelse kan man merke hvordan man taper indre moralsk tyngde gjennom usannheter. For å unngå løgn og usannferdighet måtte man prinsipielt holde munnen lukket. Men språket trenger vi i vår sosiale interaksjon med andre mennesker. Vi er sosiale vesener og henvist til hverandre. Det gjelder å skape menneskelige fellesskap hvor hver enkelt streber etter sannhet og sannferdighet og dermed gir rom for menneskelig verdighet, lengsel etter individuell frihet og åndsforbundethet. Slike fellesskap er det ikke

mange av (heller ikke i Kristensamfunnet), de oppstår bare i aktuelle sammenhenger, utfra individuelle bestrebelser, av egen frihet og ansvarlighet. Ikke at jeg personlig mottar velsignelse, erkjenner sannheten eller oppnår nådestanden, er i dag avgjørende, men at det oppstår fellesskap som danner et rom for at nåde kan skje og sannhet bli virksom. «For hvor to eller tre er samlet i mitt navn, der er jeg midt iblant dem.» (Matt. 18,20)

Yuval Noah Harari (f. 1976) underviser i historie ved Hebrew University i Jerusalem og blir regnet som en av vår tids ledende tenkere. Hans bøker *En kort historie om menneskeheten*, *Homo Deus* og *21 tanker for det 21. århundre* er internasjonale bestselgere. *Nexus, en kort historie om informasjonsnettverk fra steinalderen til kunstig intelligens* utkom i september 2024. I et intervju angående denne utgivelsen sier han: «Bioteknologi og kunstig intelligens utstyrer oss med guddommelige krefter til å skape og til å ødelegge. Jeg mener det bokstavelig: Vi tilegner oss evner som vi hittil har trodd var forbeholdt gudene. I særdeleshet muligheten til å manipulere og skape liv. Slik Gud i Bibelen dannet skapningen etter sine ønsker, vil vi i det 21. århundret sannsynligvis lære å planlegge og fremstille både planter, dyr og sågar mennesker helt etter våre ønsker. (...) Men det er ikke lett å spille en guds rolle. Når de som avgjør hvordan bioteknologiens og den kunstige intelligensens krefter skal brukes, hverken er i besittelse av den nødvendige ydmykhet eller ansvarsbevissthet, vil de være ekstremt samvittighetsløse guder.» Det slangen hvasket mennesket i øret i Paradiset: «Dere vil bli som guder» - blir mer og mer til virkelighet. Først spiste vi av kunnskapens tre - og all menneskelig kulturutvikling er en følge av det. Nå er vi i ferd med å smake på livets tre. Følgene er

uoverskuelige. Men utviklingen av kunstig intelligens og bioteknologi kommer til å forandre livet vårt radikalt.

Intelligens og bevissthet er svært forskjellige ting. Vil vi kunne skjelne mellom dem? Vil vi erkjenne sannheten? «Dere vil erkjenne sannheten, og sannheten vil gjøre dere fri» (Joh. 8,32). Hvilken informasjon er til å stole på? Ikke bare i krig, vi lever i en tid med såkalte «fake news». Størsteparten av nyhetene som vi konsumerer, fra aviser eller billedskjerm, er fremkommet ved hjelp av kunstig intelligens. Der står det ikke lenger noen menneskelig bevissthet bak. Man vil altså måtte være oppmerksom på mer enn hva en nyhet bringer - også hvem den kommer fra. En tilsynelatende visdom kan være en hul frase. Å knytte sammen saksforhold på en intelligent måte gir ingen sannhet. Det som stammer fra teknikkens verden, kan være riktig. Men sannhet er mer enn riktighet, den er båret av en moralsk bevissthet. Sannhet og sannferdighet er så å si alltid personlig. Det finnes én som kan si om seg selv: «Jeg er veien, sannheten og livet».

Jesu fødsel har alltid blitt sett i sammenheng med Syndefallet. 24. desember står i kalenderen som Adam- og Eva-dag, 25. desember som Jesu fødselsdag. Ved Ham, hvis fødsel på Jorden vi feirer til jul, kommer nåde og sannhet. Sangen om den nådebringende juletid er nemlig ingen frase, men sannhet.

Oversatt fra Die Christengemeinschaft 12/2024 av Kjersti Kløften

Hans Nielsen Hauge og mystikken av John Baum

Jeg ble kjent med Arild Smeby i 1963 og har nå, over 60 år senere, fulgt tilblivelsen av hans bok: *Hans Nielsen Hauge – indre livsvei og utvikling*, Dialogos 2025. Derfor er ikke dette en bokanmeldelse, men personlige refleksjoner.

Gjennom det selvbiografiske – hans indre biografi – kan Hans Nielsen Hagues indre impuls oppleves. Gjennom hans ytre biografi kan vi fornemme hvordan han var satt inn i verden, men også hvordan hans indre impulser ledet ham i det ytre livet.

Det selvbiografiske

Bernt Torvild Oftestad, professor emeritus i europeisk kulturhistorie ved MF, skrev artikkelen *Hans Nielsen Hauge og mystikken – ut fra hans autobiografiske tekster* (Norsk Tidsskrift for Misjonsvitenskap 1-2/2021). Han skriver i sammenfatningen: «*Hans Nielsen Hagues kristendomssyn ble formet av den dansknorske statspietismen og av den mystiske tradisjon. Det mystiske draget kom særlig klart til uttrykk i hans autobiografiske tekster.*» Senere i teksten skriver han: «*I 1817, etter fengselstiden og i det friere norske samfunn, tok den modnede, men aldrede Hauge på ny opp sin religiøse autobiografi, og da under den talende tittel: Om Religiøse Følelser og deres Værd. Leseren fikk nå en klarere innsikt i hans religiøse dyperfaring.*»

Den 5. april 1796 hadde den 25 år gamle Hans Nielsen Hauge en indre opplevelse mens han arbeidet ute på farens åker. I sin selvbiografiske bok fra 1817 forsøkte Hauge å beskrive denne hendelsen: «*Nu blev mit Sind saa opløftet til Gud, at jeg ikke sandsede mig, eller kan udsige hvad som*

foregik i min Sjæl; thi jeg var uden for mig selv, og det første min Forstand samlede sig, da fortrød jeg paa, at jeg ikke havde tjent den kjære og over alting gode Gud, og at jeg nu syntes intet i Verden var at agte. At min Sjæl følte noget Overnaturligt, Guddommeligt og Saligt; at det var en Herlighed, som ingen Tunge kan udsige, det mindes jeg denne Dag saa klart, som det skulde skeet faa dage siden.»

En slik religiøs opplevelse er definert som mystikk i Store norske leksikon: *«Mystikk er i religion en betegnelse på en opplevelse av forening med Gud eller tilværelsens dypeste, innerste virkelighet. Til forskjell fra tro i betydningen å holde noe for sant, for eksempel Guds ord slik det kommer til uttrykk i Bibelen, er mystikk derfor en erfaring av nærhet til eller enhet med det guddommelige.»*

Etter den opplevelsen begynte Hauge sitt forkynnnervirke. Men så skjedde noe. Arild Smeby skriver: *«Utover senhøsten og vinteren merket Hauge at den indre kraften og begeistringene hadde avtatt. Han fortsatte å møte mennesker og hadde nok ordet i sin makt, men den friske inspirasjonen tilkom ham ikke lenger. [. . .] Han tapte «lysets klarhet i sitt hjerte og gikk som i dvale». Hauge fortvilte.»*

Hans Nielsen Hauge fant tilbake til sin egen vei da han oppdaget boken av Rulman Merswin (ca. 1307-1392) om Johannes Tauler (1300-1361), en mystiker fra senmiddelalderen. Mange av oss har gått oss vill i skogen. Vi prøver å komme tilbake til den kjente stien, men går ofte bare rundt i store sirkler. Hvis det finnes et punkt, ofte i det fjerne, som vi kan orientere oss etter, f.eks. et fjell, da kan vi finne hjem. Et slik punkt i det fjerne var for Hauge

oppdagelsen av sin indre forbindelse med Johannes Tauler. Her fant Hauge sin egen vei ved å orientere seg etter sine åndsfrender fra et tidligere århundre. I boken skriver Arild Smeby om Hans Nielsen Huges møte med åndsfrendene fra senmiddelalderen.

Det biografiske

Arild Smeby opplever Huges liv annerledes enn andre: *«Det blir gjerne sagt at Hans Nielsen Huges liv er delt i to: før og etter fengselsoppholdet. Jeg ser hans liv i fire vesentlige deler:*

1. Første del var den aktive reformatoren, han som med ordet og sin jeg-kraft la i vei for å vekke folket og ved troens hjelp gjøre dem til «hele» mennesker. Dette skjedde de første årene etter åndsåpen 5. april 1796 og fram til oppholdet i København i 1800.

2. I de neste fire årene ønsket han også å bedre eksistensgrunnlaget til vennene og fikk dem til å starte opp en rekke bedrifter.

3. Sommeren 1804 var det som om ånden og kreftene forlot ham. Han ble arrestert og tilbrakte flere år i total isolasjon, før han oppnådde bedre soningsforhold. Varetekten varte i totalt ti år.

4. Den siste perioden i livet til Hans Nielsen Hauge var han i frihet, men hadde dårlig helse og sykdommer som følge av fengselsoppholdet. Han bidro da aktivt med forsoning og tilgivelse fram til sin død 29. mars 1824.»

Menneskevielsens handling har fire deler: Forkynnelsen, Offeret, Forvandlingen og Kommunionen. Vi følger Jesu Kristi vei gjennom disse fire delene. Var dette den indre veien Hans Nielsen Hauge selv fulgte så konsekvent fra den åndelige opplevelsen i 1796 til hans død i 1824?

1796 til 1800 (Forkynnelsen)

Forkynnelsen sto i forgrunnen for Hauges virke da han vandret over store deler av Norge og samlet folk, selv om det var kun prester som hadde lov til det.

1800 til 1804 (Offeret)

Hans Nielsen Hauge var kompromissløs. Han ofret ikke det evige, det åndelige som han strevde etter, for å tilfredsstille det han opplevde som myndighetenes verdslige krav. Hauge ofret seg selv, uten hensyn til stendersamfunnet, for å hjelpe andre med å finne sin egen vei i livet. På Hauges tid var stendersamfunnets klare grenser urokkelige. De fleste måtte holde seg i den stand de var født inn i; *«Skomaker bli ved din lest.»* Ikke prøv å komme opp og fram i verden. Hauge ofret seg for å realisere trykkeri, papirfabrikker, teglverk, kornmøller og mye annet og ga sine følgesvenner muligheter til å forlate standen de var født inn i.

1804 til 1811 (Forvandlingen)

Årene Hauge satt i fengsel, spesielt de første årene, var et helvete for ham. Arild Smeby skriver: *«Etter å ha blitt kjent med avgrunnen i sin egen eksistens og nærmest stått foran dødens port fant Hauge Gud på ny og fikk smått om senn taket på seg selv. Han så seg nå som Kristi følgesvenn . . .»*

Johann Wolfgang von Goethe skildret i diktet *Selige Sehnsucht (Salig lengsel)* møtet med avgrunnen og muligheten for forvandling. Det ble skrevet i skjebneåret 1814, det året for det selvstendige Norges fødsel, og året Hans Nielsen Hauge ble frigitt etter 10 år i varetekt. Goethes dikt handler ikke om en fysisk død, men en indre forvandling som kan skje når et menneske står ved avgrunnen. Her det siste verset, i originalspråket og i en arbeidsoversettelse:

*Und so lang du das nicht hast,   Og så lenge du ikke har,
Dieses: Stirb und Werde!   Dette: Dø og bli til!
Bist du nur ein trüber Gast   Er du kun en dyster gjest
Auf der dunklen Erde.   På den mørke Jorden.*

(Fader Vår)

I Menneskevielsens handling, etter Forvandlingen og som en bro til Kommunionen, bes Fader Vår. I sin dypeste nød i fengselet, hvor alt, absolutt alt, var tatt fra ham, fant Hauge Herrens bønn igjen. Arild Smeby skriver: *«Hele sin begavelse hadde han brukt for å hjelpe andre; nå måtte han finne fram til oppstandelseskraftene for i hele tatt å kunne overleve.»*

1811 til 1824 (Kommunion)

Arild Smeby skildrer de siste årene av Hauges liv, da han var for svak til å vandre. Istedenfor tok han imot de mange som søkte til ham: *«Etter fengselsoppholdet bodde Hauge på Bakkehaugen og senere på Bredtvet. Mange av hans tidligere fiender, både prester og embetsmenn, de som hadde forårsaket hans arrest og var skyld i hans lidelser, kom nå for å tale med ham.»*

Etymologisk sett kommer ordet «kommunisere», fra det latinske *communio*, fellesskap, og har samme opprinnelse som «kommunion». I religiøs forstand betyr å *kommunisere* å motta nattverden. Hauges begavelse, etter at han fikk bo utenfor fengselet, var å samtale med alle, og se hva hver trengte. Det kan sees i lys av hva Rudolf Steiner skrev om Goethe, da han som ung mann redigerte Goethes naturvitenskapelig skrifter: *«Å bli var idéen i virkeligheten, er menneskets sanne kommunion.»* (Rudolf Steiner, *Einleitungen zu Goethes Naturwissenschaftlichen Schriften*, 1884-1897, GA 1)

Datoene

Hans Nielsen Hauge ble født 3. april 1771, datoen i året som lenge har blitt ansett som den historiske langfredag. NASA kom til samme konklusjon: *«Ifølge opptegnelser fra det amerikanske romfartsorganet inntraff en måneformørkelse fredag 3. april i år 33 e.Kr. – noe som stemmer perfekt overens med bibelske beskrivelser av at himmelen ble mørk under Jesu korsfestelse.»*

(https://www.thearchaeologist.org/blog/nasa-discovery-may-reveal-the-exact-date-of-jesus-crucifixion-with-a-lunar-eclipse-connection#google_vignette).

Rudolf Steiner anga det samme: *«En fredag, 3. april i år 33 e.Kr., klokken tre om ettermiddagen, fant Golgamysteriet sted.»* (*Die Geheimnisse der Reiche der Himmel in Gleichnissen und in Wirklicher Gestalt*, Köln, 7. Mai 1912, GA 143.)

Hauges åndelige opplevelse, 5. april 1796, skjedde på datoen for den historiske påskesøndag. Hauge døde 29. mars 1824, datoen for den historiske palmesøndag.

Hauges siste ord ved dødens port var: *«Følg Jesus.»* Det gjorde han. Gjennom sin indre erfaring og liv handlet Hauge ut fra en nærhet til det guddommelige. I andre kulturer ville Hans Nielsen Hauge også bli hedret som en mystiker.

* * *

JULETILBUD – To nye bøker om Hans Nielsen Hauge

Bestill begge bøkene samlet for 500 kroner, inklusive frakt på www.haugespor.no /www.haugespor.no/smeby:

Sissel Jenseth: *I sporene til Hans Nielsen Hauge*

Arild Smeby: *Hans Nielsen Hauge – indre livsvei og utvikling*

Nordisk seminar av Siri Schultze-Florey

Det var en idé i prestekretsen å lage et seminar for Kristensamfunnet innenfor den nordiske regionen. Idéen ble virkelighet idet vi fikk med oss presteseminaret i Hamburg ved Ulrich Meier og Christian Scheffler. Seminarkollegiet besto i tillegg av Fritjof Winkelmann og Lars Åke Karlsson fra Finland og Siri Schultze-Florey fra Norge. Men flere andre har vært bidragsyttere, som John Rawcliffe, Kristine Høiland, Martin Kühnert og Peter Geiger.

De syv sakramentene satte vi som hovedtema, det er Kristensamfunnets fundament. Sakramentene er store og åpne og hele livet speiles i dem. Menigheten i Järna i Sverige åpnet sine dører for seminaret og vi ble tatt hjertelig imot. Seminaret har nå gått over halvannet år, inndelt i fem uker og fem helger. I ukene kunne vi legge frem aspekter av sakramentene på forskjellig vis. Helgene satte vi av til prestevielsens sakrament.

Det kom deltagere fra Finland, Sverige, Danmark, Norge, Litauen, Slovenia og Nederland som ønsket å fordype seg i Kristensamfunnets sentrale tema. De fleste var allerede i en moden livsalder. Alle foredrag ble gitt på to språk; tysk og engelsk eller skandinavisk og engelsk. Det å være langsom, det å gjenta enhver ting to ganger, det har gitt oss en god og fordypende opplevelse. I Järna fikk vi bo på Kulturhuset, i de tidligere studenthjemmene. Og det ga oss muligheten til å gå, hver morgen og kveld, en halvtime gjennom landskapet og se på busker, trær og fugler under en stor himmel. Hver kveld var det en innledning til samtale i små

grupper. Og her ble vi godt kjent med hverandre. Det å dele opplevelser og tanker i en slik trygg ramme, det er fint.

Sang, plantebetraktning og maling/tegning har vært vårt kunstneriske arbeid. Det ga en pust i dagen. Som hjemmelekse mellom hvert ukeskurs leste vi evangeliene og apokalypsen. De som ønsket det, har skrevet en tekst om sakramentene og et lite resymé fra et evangeliested.

Det å få lov til å være med på å arbeide seminaret frem og følge med på alle møtene og treffe alle menneskene, det har vært en stor glede. Gjennom seminaret er det knyttet nye bånd mellom mennesker på tvers av menigheter og landegrenser.

Nå runder seminaret av for denne gang i Järna og neste omgang for Nordic seminary finner sted i København, med oppstart høst 2026.

Nordic Seminary er åpent for alle. Og likevel er dette en mulighet for også å bevege om presteyrket er noe som ligger i ens eget liv. Syv av deltagerne har fått en invitasjon til tre møter på Presteseminaret i Hamburg. Det er ment som et steg videre på veien til å møte Kristensamfunnets ledelse (syverkretsen) og mot en eventuell prestevielse.

Liknelsen om vinodlarna av Thomas Dahlström

Markusevangeliet 12:1–12

Då jag läst liknelsen om vinodlarna har jag inspirerats av Origenes och Johannes Cassianus Quadriga, dvs fyra tolkningsnivåer; historicus, moralis, allegoricus och anagogicus, för att på så sätt skapa en bättre förståelse av texten. Jag har också upplevt att det finns paralleller mellan Origenes tankar och de fyra elementen: jord, vatten, luft och eld.

HISTORICUS.

Jord. Här är det bokstavligen fråga om jord eftersom det handlar om ett jordbruk, en vingård. Här presenteras det konkreta, de konkreta händelserna. Liknelsen är lätt att förstå också på grund av att ägarens arbete med plantering, vinberedning och hans planer gällande avkastningen från vingården hör till en vanlig jordbruksekonomi.

Liknelsen handlar om en man som planterade en vingård, ingärdade den och placerade ut ett vaktorn för att skydda den. Han högg ut ett kar att pressa vinet i. Han hyrde ut den färdiga vingården till några vingårdsmän och åkte själv utrikes. Ägaren till vingården sände ut tjänare för att samla in den del av vinsten som rättmätigt hörde till honom.

Det visade sig att tjänare efter tjänare som ägaren sände, misshandlades och till och med dödades. Till slut sände han sin enda son i hopp om att vingårdsmännen skulle akta honom högre. Han blev också dödad. Vingårdsmännen hoppades på att vingården nu skulle övergå i deras ägo, att de skulle få ärva vingården i sonens ställe, foga över

vinsterna själva och rå över den som de själva vill. Ägaren till vingården skall nu själv komma för att förgöra vingårdsmännen och lämna vingården åt andra.

MORALIS.

Vatten. Som vattnet är livgivande och rörligt ger också denna nivå liv åt texten då det här visar sig vilka tankar, vilken moral de agerande har. En nivå skapas där man upplever en spänning på grund av baktankar och dolda planer.

Ägaren hade goda avsikter och arbetade omsorgsfullt eftersom han högst antagligen väntade sig en god skörd, men vingårdsmännen visade sig vara oärliga. De agerade själviskt, ondskefullt och omoraliskt. De levde inte upp till det förtroende de fått. Vingården som de fått att förvalta tog de hand om men gav inte vingårdens ägare den del som honom tillhörde. Dessutom gjorde de sig skyldiga till miss-handel och mord. Vingårdsmännen lät sitt intresse för den egna vinsten styra sina handlingar. De brydde sig inte om att vara lojala mot vingårdens ägare och trodde att de genom att ta makten i sina egna händer skulle få ägaren att ge upp och lämna dem ifred. Vingården kommer att tas ifrån dem och överlämnas till andra eftersom de inte levde upp till det som väntades av dem.

ALLEGORICUS.

Luft. Tanken, anden, lättare än vattnet, ger oss möjlighet att skapa olika tolkningsmöjligheter och vi ser djupare skikt i texten. Samtidigt kommer vi till högre moraliska nivåer. I liknelsen representerar vingården Guds skapelse som han gett till människan att förvalta. Att vingårdens ägare ingärdar området och placerar ut ett vaktorn visar på att han aktar och skyddar det som där kommer att ske. Att han,

antagligen med stor möda, hugger ut ett presskar visar på den omsorg och grundliga förberedelse han lägger ned för att kunna framställa ett gott vin. För tvåtusen år sedan högg man ut dessa kar i sten. Man kan se det som en bild av Guds arbete och förväntan på att det förarbete som skett skall bära god andlig frukt. Detta arbete bör ske i lugn och ro, vilket man kan se i det faktum att vingården förses med ett stängsel och ett vaktorn. Det som här produceras, vinet, kommer ändå inte att stanna i vingården utan kommer också andra till glädje och nytta. Tjänarna som sänds ut är profeterna som gång på gång blir hånade, förkastade och till och med dödade. Så går det också med den enfödde sonen. Men vingårdens ägare kommer att förgöra vingårdsmännen och ge vingården åt andra som bättre kan ta hand om skapelsen.

I Markusevangeliet finns många berättelser där Jesus kritiserar de andliga ledarna för att inte följa Guds bud, att de i stället följer de lagar som skapats av dem själva. Markusevangeliet 7:6 är ett exempel på detta. Lärjungarna har blivit kritiserade för att inte följa de judiska reglerna. Jesus svarar dem: "Rätt profeterade Esaias om eder, i skrymtare, såsom det är skrivet: "Detta folk ärar mig med sina läppar, men deras hjärtan äro långt ifrån mig; och fåfängt dyrka de mig, eftersom de läror de förkunna äro människobud". Jesus avslutar liknelsen med att tala om hörnstenen som byggnadsarbetarna förkastade, stenen som nu har blivit en hörnsten, grundsten för framtiden.

ANAGOGICUS.

Eld. I Många kulturer är elden den renande kraften. Det gamla och orena bränns bort, förvandlas och i deras ställe träder sanning och ljus. Elden har en djup symbolisk

betydelse i många religioner och kulturer över hela världen. I zoroastrismen representerar elden Ahura Mazdao, kunskap och godhet och är en renande kraft. I buddhismen är elden en symbol för ljus och upplysning. I Bibeln möts vi av berättelsen om den brinnande busken där Gud uppenbarar sig för Moses. Elden är en symbol för Guds närvaro. Under pingsten flammade den Helige Andes eldslågor över lärjungarnas huvuden.

I liknelsen om vingårdsmännen lär vi oss hur vi skall leva i Guds skapelse och hur vi kan förhålla oss till Gud och till vår nästa. De onda vingårdsmännen som inte följer Guds bud, kommer att dömas och få sitt straff.

Jesus riktar sin liknelse mot de religiösa ledarna som inte följer Guds bud, att de skapar sina egna lagar. Att vingården skall överlämnas åt andra syftar på att andra folk än det israeliska kunde ta hand om skapelsen på ett bättre sätt. Guds skapelse hör till alla och alla är vi medskapare i vingården.

Liknelserna i Bibeln har en rätt gammaltestamentlig prägel, så också denna. Det judiska folket, till vilket liknelserna riktar sig, är förtrogna med det gammaltestamentliga sättet att berätta. Bilderna i liknelserna och deras teman hör till den judiska kulturen, historien och traditionen.

Thomas Dahlström, Deltager på Nordisk Seminar för Kristensamfunnet

Minneord Gillian Lorentsson

Født 10.01.1952 – død 03.06.2025

Gillian ble født i London, som eldst i en søskenflokk på seks. Hun vokste opp i et hjem som var preget av sterke idealer, med foreldre som var kompromissløse kommunister og som lot barna delta i demonstrasjoner og på sosialistisk søndagsskole.

I barndommen lekte hun i utbombede kvartaler, i en tid der både alvor og lek fantes side om side. Moren kom fra øvre middelklasse, mens faren var fra arbeiderklassen, og ulikheten mellom dem skapte spenninger og dynamikk.

Som 18-åring forlot hun, eller snarere flyktet fra London. Hun søkte frihet, og på en reise i Sveits begynte hun sin vei ut i Europa. Der fant hun sin livsoppgave: eurytmien. Da hun så sin første eurytmiforestilling, ble hun straks grepet. Hun visste at dette var hennes kall. Utdannelsen førte henne videre til Camphill-skoler i England, til Stuttgart og til München, med Friedhelm Gillert som lærer. Han ble hennes læremester, streng og kompromissløs, men også avgjørende for hennes kunstneriske utvikling. Hun turnerte, underviste og fant sitt fotfeste som eurytmist. For Gillian var eurytmien aldri bare et yrke. Hun søkte vesenet selv – å stå i samsvar med det som lever gjennom denne

kunstformen. Hun hadde et skarpt blikk, en evne til å se mennesket bak fasaden, og mange elever og kolleger husker hvordan hun kunne «avsløre» dem, noen ganger på en måte som var ubehagelig, men alltid med kjærlighet og en dypere forståelse.

I 1985 møtte hun Sven Åke på Vidaråsen. Deres samtaler ble levende, åndelige møter – og snart ble de livsledsagere. Hun ble prestekone, mor og medbygger av menighetsliv i Oslo. Det gule huset i Inkognito Terrasse ble et hjem, men også et åpent hus der gjester, prester, mennesker fra menigheten og venner kom og gikk. Hun ble mor til Adrian og Julius, to gutter med hvert sitt sterke vesen – den ene retorisk, den andre fysisk. Midt i dette kaotiske livet bar Gillian eurytmien videre, underviste på skoler og fant sin plass både i undervisning og i menigheten. Hun bar med seg en særlig evne som mor; å virkelig se sine barn. Hun hadde et skarpt intellekt, elsket diskusjoner – og måtte tåle enhver utfordring. Hun kunne bli temperamentsfull, men alltid vendte hun tilbake med varme, forståelse og kjærlighet. Hun lærte sønnene å være nysgjerrige og stille spørsmål ved alt.

Gillians humor var britisk tvers igjennom – sarkastisk, vittig, ordlekende og ofte mørk. Mange som har sendt hilsener etter hennes bortgang, trekker nettopp frem humoren som det tydeligste minnet. Hun kunne finne lys i de mørkeste situasjoner, alltid med et glimt i øyet og en evne til å sette ting i perspektiv.

Livet bar også på store prøvelser. Hun levde med ME og ettervirkninger av nakkesleng, og hun måtte akseptere at

hun ikke kunne gjøre alt hun ønsket. Hun følte seg til tider ensom, men beholdt alltid sin sprudlende ånd, sin intellektuelle styrke og sin humor. Så ble livet brutalt forandret i 2009, da Julius døde i en trafikkulykke i Thailand. Sorgen ble en følgesvenn. Hun bar den med verdighet, skrev på hans biografi og skapte et lite alter hjemme for å holde minnet levende. Hun sørget, men hun holdt også fast ved kjærligheten og håpet. Hun visste at familien for alltid var fire, selv om bare tre ble igjen. For Adrian var tapet en krise som førte til mange mørke år, men da han vendte tilbake etter arbeidsnarkomani, alkohol og smerte, var hun der. Hun sa aldri et ord om den frykten hun hadde båret for ham, men møtte ham med den samme kjærligheten og varmen som alltid.

Gjennom alt dette forble friheten en rød tråd i hennes liv. Hun søkte den, kjempet for den, og fant den i eurytmien, i Camphill, i vennskap på tvers av grenser, og i Norge. Hun var en sann europeisk sjel, med venner over hele kontinentet, etter fire tiår i Norge var hun også norsk i hjertet og i sin identitet. Likevel beholdt hun sitt britiske glimt i øyet, og en humor som var like særegen som den var befriende.

De siste ukene opplevde hun små, viktige øyeblikk; turene med vennegruppen, dagsturene i naturen, barnebarnas nærhet, hagen som blomstret. Hun levde, helt til slutt, med samme verdighet som hun hadde båret gjennom livet.

Gillian etterlater seg minner som aldri vil blekne; latteren, stemmen, blikket, den varme og sarkastiske humoren og den ukuelige evnen til å se mennesket bak fasaden. Hun levde med kjærlighet, søkte friheten, bar sorgen, og stod oppreist i livets stormer.

Takk, Gill. Du lever videre i oss!

Adrian og Sven Åke Lorentsson

Minneord Anna Rosa Wegmüller Smeby

Født 22.10.1943 – død 02.08.2025

Anna Rös hadde et stort, varmt og lyttende hjerte. Det åpnet seg såvel for mennesker som for naturen. Ydmyk og med forståelse møtte hun mennesker, om det var barn, landsbyboere eller venner. Undrende og begeistret opplevde hun naturen, om det var en blomst eller et storslagent landskap.

Anna Rös ble født og vokste opp i landlige og trygge omgivelser i Sveits som den eldste av fire søsken, alle jenter. Allerede som barn viste hun en interesse for andre ved å passe barn i landsbyen. Og når tiden kom for å velge yrke, var det ingen tvil i hennes hjerte, hun skulle være sykepleierske. Som ung voksen reiste hun både til Gèneve som au pair og til Torquay i England for å arbeide som stuepike. Hun arbeidet også på et barnehjem i fjellet i Sveits. Da kunne hun klatre i fjellene som hun elsket.

Etter videreutdannelse og en tid som operasjonssykepleier ville Anna Rös se enda mer av verden. Da en reise ikke ble noe av, foreslo en slektning at Norge kunne også være et spennende reisemål for henne. Men først måtte hun lære

noe av språket. Slik ble Anna Rös kjent med Arild, som sin norsklærer. Slik ble det til at Anna Rös og Arild reiste gjennom Tyskland til Norge i hver sin Volkswagen «boble». I de påfølgende år bød livet på flere endringer for Anna Rös. Det var arbeid som sykepleier både på Ullevål i Oslo og Haraldsplass i Bergen og ett år på Nansenskolen på Lillehammer. Anna Rös og Arild ble et par. Thomas meldte sin ankomst og snart etter også Reidar. Og i ett år delte Anna Rös og Arild livet med noen av beboerne på Rostadheimen utenfor Bergen. Rekken av endringer i livet som hun møtte i løpet av disse årene endte med at den lille familien flyttet til Vidaråsen. Anna Rös tok imot alt dette selv om det nok var i det meste laget for en som i grunnen hadde det vanskelig med endringer. Hun fant sin plass på Vidaråsen både som husmor, som det het den gangen, og ikke minst sykepleier. Her kom også Veronika og Elisabeth til, og for Anna Rös var morsoppgaven det viktigste av alt. Etter fire år på Vidaråsen bar veien vestover til Hogganvik. Enda en endring som Anna Rös tok imot, om enn noe nølende, særlig ettersom stedets vedlikeholdsbehov var stort; hun likte at ting på var på stell. Sammen med Arild og familien som etterhvert også inkluderte Stephan, satte hun sitt preg på alle aspekter av landsbylivet. Det ble også knyttet bånd til Steinerskolen i Haugesund og til mennesker i nærmiljøet. Hos Anna Rös var du alltid velkommen.

Året familien flyttet til Novalis House i Sør-Afrika, ble krevende for Anna Rös. Det var ikke bare at hun måtte bli vant til kulturforskjellene hun møtte. Da alle i familien utenom henne fikk gulsott og var tildels svært syke, måtte hun søke dypt i seg selv for å finne kraften hun trengte for at alle skulle komme gjennom sykdommen.

I de senere årene støttet hun Landsbyens åndelige liv i Offerhandlingen. Beskjedenhet gjorde at hun ventet lenge før hun tok skrittet til å hjelpe aktivt til i den. Anna Rös var et religiøst menneske. At Kristensamfunnet fant et hjem i landsbyen, kunne det pleies og fordypes, og sammen med vennene fra Haugesund støttet hun at Søndagshandling for barn og konfirmasjoner fant sted på Hogganvik. Hun var opptatt av det å møte døden og å pleie døende, både ut fra sin erfaring som sykepleier, og at hun også så på døden som menneskets møte med den andre siden av tilværelsen. I sekstiårene bød livet på nye utfordringer for Anna Rös, og sammen med Arild prøvde hun ut om det ville hjelpe å flytte til et nytt hus et par kilometer fra Hogganvik. Det viste seg at dette var ikke det rette, så etter over tretti år på Vestlandet med dets mektige natur som hun var så glad i, flyttet de til Østlandet. De siste 20 år bodde Anna Rös og Arild ved Solborg. I et aktivt pensjonistliv bygget hun opp kontakt med nye mennesker og har kunnet hjelpe gjennom sin livslange interesse for det å pleie. Hun holdt kontakt med gamle venner gjennom brev med et bilde, et dikt eller fortelling og en hjertelig personlig hilsen. Det var en glede for henne å følge med barnebarna og familiene deres.

De siste to årene, da hun var alvorlig syk, ble en ny utfordring. Hjemme møtte hun besøkende med interesse, et smil og med latter. Barnebarna var alltid nær henne. Hennes livskraft bar henne lenger enn man trodde var mulig. Med Arild ved sin side kunne hun få den støtten hun trengte. Anna Rös sine hjertekrefter berørte mange mennesker i løpet av et langt liv. I takknemlighet minnes hun som et godt menneske.

John Rawcliffe

Nattsalme av Jon Fosse

Det finst ei jord som opnar opp
sitt djup av svarte natt
og løyner både sjel og kropp
til ingenting er att

Det finst ei natt som møter deg
og tek deg mjukt imot
og lét deg kvila æveleg,
di hand, di sjel, din fot

Det finst frå Gud i alt som er,
i jord og nattevrimmel,
di sjel er hans, du er hans verd,
du lyser fram hans himmel

Fra *Dikt i samling*, Samlaget 2024.

Trykket med tillatelse fra forfatteren og forlaget

Gravferder

Liv Karin Nagell

- Født 1. februar 1936
- Døde 27. oktober 2025
- Siste olje 26. oktober 2025, Drammen
- Utsigning 29. oktober 2025, hjemme i Drammen
- Bisettelse 3. november 2025, Drammen kapell
- Menneskevielsens handling for den avdøde, 15. november 2025, Mikaelkirken

Olaug Hagerup

- Født 19. september 1938
- Døde 4. november 2025
- Siste olje 28. oktober 2025, Ringerike sykehus
- Utsigning 29. oktober 2025, hjemme i Drammen
- Bisettelse 8. november 2025, Camphill Solborg
- Menneskevielsens handling for den avdøde, 29. november 2025, Mikaelkirken

Menigheter

Kristensamfunnet i Bergen, John Lunds plass 1, 5007
Bergen. bergen.kristensamfunnet@gmail.com

Svenn Olav Kalvø, Eidsvågveien 21 B, 5101 Eidsvågneset.
917 33 333, svennolav@gmail.com

John Rawcliffe (pensjonist), 905 53 065,
john.rawcliffe@gmail.com

Kristensamfunnet i Oslo, Mikaelkirken, Oscarsgt. 84, 0256
Oslo. post.kio@kristensamfunnet.no

Kristine Høiland, Holmboes gt. 6B, 0357 Oslo
901 04 937, krishoei@online.no

Daan Ente, 484 43 975, ente.daan@gmail.com

Kristensamfunnet i Hamar og Mjøsområdene

Daan Ente, Vardebergvegen 474, 2337 Tangen
484 43 975, ente.daan@gmail.com

Kristensamfunnet i Trøndelag,
Prinsensgt. 53, 7011 Trondheim.

Siri Schultze-Florey, Henrik Ourensvei 3, 7069
Trondheim, 476 00 635, siris-f@hotmail.com

Markus Schultze-Florey, Henrik Ourensvei 3, 7069
Trondheim, 909 84 725, markussf@online.no

Kristensamfunnet i Stavanger

Siri Schultze-Florey, Henrik Ourensvei 3, 7069
Trondheim. 476 00 635, siris-f@hotmail.com

Markus Schultze-Florey, Henrik Ourensvei 3, 7069
Trondheim. 909 84 725, markussf@online.no

Kristensamfunnet i Norge - www.kristensamfunnet.no

Forsidebilde: Reidun Tyvold Larsen,
Maleverkstedet på Vidaråsen

Baksidebilde: Nils Langeland.

Neste frist for innlevering 8. februar 2026

Lay-out og korrektur: Gry Veronica Alsos